

แนะนำบทที่ 6

กลไกการควบคุมทางสังคม

1. แนวคิด

- 1.1 สังคมทุกสังคม พยายามกำหนดแนวทางซึ่งชี้นำสู่มาตรฐานเดียวกันให้เป็นไปได้ตามค่านิยมและบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคม โดยอาศัยกระบวนการที่เรียกว่า กลไกการควบคุมทางสังคม
- 1.2 กลไกการควบคุมทางสังคมมี 2 ประเภท คือ การควบคุมทางสังคมภายใน กับการควบคุมทางสังคมภายนอก
- 1.3 การควบคุมทางสังคมภายในเป็นผลมาจากการบูรณาการขัดแย้งทางสังคม หากใช้ไม่ได้ผลสังคมจะต้องอาศัยการควบคุมทางสังคมภายนอกมาต่อ-ด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบน

2. วัตถุประสงค์เชิงพุทธิกรรม

- เมื่ออ่านบทนี้แล้ว นักศึกษาจะสามารถ
- 2.1 อธิบายกลไกการควบคุมทางสังคมภายนอก และกลไกการควบคุมทางสังคมภายใน
  - 2.2 ระบุลักษณะรูปแบบของกลไกการควบคุมทางสังคมทั้ง 2 ประเภทได้

บทที่ 6

กลไกการควบคุมทางสังคม

สังคมและกลุ่มทางสังคมทุกประเภท มีแนวทางที่จะชักจูงหรือฝึกฝนพฤติกรรมของมนุษย์ให้ปฏิบัติตามค่านิยม และบรรทัดฐานของกลุ่ม นักสังคมวิทยาเรียกกระบวนการเหล่านี้ว่ากลไกการควบคุมทางสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การควบคุมทางสังคมภายใน (internal social control) กับการควบคุมทางสังคมภายนอก (external social control)

การควบคุมทางสังคมภายใน คือการที่บุคคลยอมรับเรื่องบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่มเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการขัดเกลาทางสังคมที่สัมฤทธิ์ผลเมื่อมีการรับเรื่องบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมเข้าไปไว้ในบุคคลเกิดขึ้น ปัจจุบันบุคคลก็ไม่จำเป็นต้องเดียวเลิกคิดว่าอะไรถูกหรือผิด อะไรเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม บุคคลจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานในแต่ละสถานการณ์ต่าง ๆ นั่น ไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้า หรือลับหลังคนอื่นก็ตาม เพราะบุคคลรู้สึกว่าการทำตามพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง มีเหตุผล หากฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมก็จะทำให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เกิดความกระวนกระวาย หรือรู้สึกมีความผิด (ครอบครัวซึ่งเป็นกลุ่มสังคมที่เล็กที่สุด มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ปัจจุบันบุคคลยอมรับเรื่องบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่มหรือสังคม) ความรู้สึกดังกล่าว เป็นผลมาจากการปัจจุบันบุคคลรับเรื่องบรรทัดฐาน ทำให้มีผลต่อการควบคุมตนเอง (self-control) สามารถตัดสินการกระทำของตนเองได้ว่าสมควรจะได้รับรางวัล หรือการลงโทษ สำหรับการปฏิบัติตาม หรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม กล่าวโดยสรุปคือ บรรทัดฐานทางสังคมที่บุคคลเรียนรู้จากการขัดเกลาทางสังคม ทำให้บุคคลนำมายึด握ควบคุมตนเอง นั่นคือ กฎเกณฑ์ของสังคมกลายเป็นกฎเกณฑ์ของบุคคล

อย่างไรก็ตาม กระบวนการขัดเกลาทางสังคมไม่สัมฤทธิ์ผลเสมอไป เนื่องจากมุขย์ไม่ได้เป็นหุ่นยนต์ และประการสำคัญคือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมอาจไม่สมบูรณ์ หรือมีความบกพร่องในวัยเด็ก ดังนั้น บุคคลอาจไม่รับเรื่องบรรทัดฐานของสังคมทั้งหมดเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางบุคคลิกภาพ หรือบรรทัดฐานที่รับไปนั้น มีลักษณะอ่อนแอด จึงไม่มีผลต่อการควบคุมตนเองของบุคคล เพราะเหตุดังกล่าวบุคคลที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมไม่เพียงพอ มีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่า หากโอกาสอำนวยให้ สังคมจึงต้องอาศัยการควบคุมทางสังคมภายนอกมาต่อต้านกับพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม

การ “จะดำ” ซึ่งเป็นข้อห้ามของคนในภาคอีสาน ก็จัดเป็นการควบคุมทางสังคมภายในอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคล

ในสังคมเกษตรกรรมแบบเก่าๆ สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ เกือบทั้งหมดเวลาเริ่มตั้งแต่ดวงอาทิตย์ยังไม่ออกและสิ้นสุด ดังนั้น การควบคุมทางสังคมสามารถทำได้อย่างใกล้ชิดและเป็นเวลานานต่อเนื่องกัน อนึ่ง แม้ไม่มีการสั่งสอนโดยตรง แต่จากการที่อยู่ใกล้ชิดกันในเชิงปฐมสัมพันธ์ (primary relations) บ่อมทำให้สะทึกด้วยการลอกเลียนแบบและปรับพฤติกรรมให้เข้ากับปฏิสัตถាយาของผู้ใหญ่ในครอบครัว การควบคุมให้บุตรหลานหรือสมาชิกผู้เยาว์ในครอบครัว “ประเพณีนำ” หรือธรรมเนียมบัญชา (tradition-directed) ก็อีกหนึ่งในครอบครัวแห่งจารีตประเพณี (mores) และข้อห้าม (taboo) ที่สำคัญในการประพฤติปฏิบัติและความเชื่อ เช่น กิจกรรมและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับวาระต่างๆ ของชีวิตเริ่มตั้งแต่ชาติถึงมรณะ ดังคำพังเพยในล้านนาไทยว่า “10 ปี่อนน้านั่นหน้า 20 ปีอื้สานบ่ก้าข 30 ปีไนปะโคกเต็มตัว 70 ปีไนก็ต่ายไนไหก็ต่าย” ทางภาคอีสานมีว่า “อีตสินสองกลองสินสี” “อีต” คือจารีตชนบุญเนียม อีตสินสองเป็นงานบุญในเดือนต่างๆ เช่นเดือนหาได้แก่ บุญมึงไฟ เดือนแปรดบุญเข้าพรรษา เดือนสินสองคือบุญกรูน สำหรับกลองสินสีเป็นแบบแผนการปักกรองและการปูนติดต่อ กันในสถานะต่างๆ ของสังคม กลองธรรมสองประการแรกเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตัวของเจ้านาย (อีตเจ้าคลองขุน) เพื่อให้เกิดความสันติสุข และยุติธรรม กลองธรรมอื่นๆ ได้แก่ ครรลองที่ควรประพฤติในครอบครัวและในสังคม อนึ่ง มีข้อห้ามที่กำกับไว้ในอีตกลองอย่างที่เรียกว่า “จะดำ” ในภาคอื่นของไทยก็มีขันบุญธรรมเนียมต่างๆ ที่มีการนอกรากเด่าแบบพ่อแม่สอนลูก ปูย่าตาイヤสสอนหลาน (บรรพต, 2531 : หน้า 15)

จากบทความเรื่อง “จะดำ : ข้อห้ามของชาวอีสาน” ซึ่งเรียนเรื่องโดย ศิริพันธ์ จุรีมาศ และกฤตยา อาชวนิจกุล ในหนังสือ “ทฤษฎีและการศึกษาทางสังคมวิทยา–มนุษยวิทยาการแพทย์” ได้กล่าวถึง มาตรการเพื่อควบคุมความประพฤติปฏิบัติของคนอีสานที่ยึดถือเครื่องครดมาตั้งแต่โบราณกาล มีผลให้ปัจจุบันแต่ละคนปฏิบัติในกิจวัตรประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่เข้าใจคำตลอดเวลาลงวันลงคืน ในรูปของ “จะดำ” โดยมีสถาบันศาสนาและสถาบันครอบครัวเป็นสื่อในการถ่ายทอดความเชื่อเหล่านี้ให้สืบเนื่องกันมา จากรุ่นปู่ ย่า พ่อแม่ ลูก ตลอดจนไปถึงหลานเหلنเรื่อยๆ ไปด้วยขบวนการถ่ายทอดการรู้การคิดในสังคม หลักปฏิบัติ ตนเองแต่ละบุคคล หรือข้อห้ามในรูปของการจะดำนั้น มีหลายร้อยหลาภพน อย่างเกี่ยวข้อง กับชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ลีมตาตื่นจนหลับตามอน ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย บางอย่างก็เกี่ยวข้องกับประเพณีที่นิยมจัดไว้เป็นรื่องๆ ข้อห้ามเหล่านี้บางข้อมูลต่อสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อห้ามเหล่านี้อีกซึ่งแล้วจะพบเหตุผลของ

ความเชื่อหรือพฤติกรรมที่ต้องกระทำ ซึ่งสอดคล้องเหมาะสมกับการแพทย์ ตลอดจนสภาพของสังคม ผู้คน และบ้านเมืองด้วย ในอดีตกนอีสานเริ่มครั้นเรื่องของ “จะลำ” มา ก ทุกคน ต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีการซักถามถึงเหตุผลของการต้องกระทำในเรื่องนั้น ๆ ถ้าเกิดจะลำ ขึ้นก็ต้องรีบแก้ไขตามพิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ สำหรับในปัจจุบัน การจะลำก็เหมือนความเชื่อเรื่องอื่น ๆ เช่น ความเชื่อผี ขอบเขตของการห้ามลดน้อยลงกว่าแต่ก่อนหลายประการ โดยเฉพาะในกลุ่มนี้การศึกษาดี กันทั่วไปและในสังคมที่ความเป็นเมืองเข้าไปถึง อย่างไร ก็ตาม ความเชื่อเรื่องจะลำก็ยังคงมีอยู่โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีคนแก่เฒ่าอยู่ด้วย หรือในหมู่บ้านที่ยังคงมีความเชื่อเดิมในรูปแบบต่าง ๆ ไว้อย่างหนึ่งแน่น รวมทั้งเรื่องของ “จะลำ” พฤติกรรมการจะลำจะเกี่ยวข้องกับการบริโภคและวิถีชีวิต แต่ข้อห้ามต่าง ๆ ในรูปจะลำนี้ เกี่ยวข้องกับการบริโภคมากที่สุด

ประเภทของพฤติกรรมการจะลำ

1. การจะลำกับการบริโภค กล่าวได้ว่าข้อห้ามต่าง ๆ ในรูปจะลำนี้เกี่ยวข้องกับการบริโภคมากที่สุด อาจเป็นเพระเห็นได้ชัดและจำได้ง่าย การบริโภคนี้ กับปกติธรรมชาติมีข้อห้ามอยู่ แต่สำหรับคนป่วย หญิงมีครรภ์ และหญิงหลังคลอด ถือเป็นเรื่องเคร่งครัดมาก เพราะถ้าเกิดจะลำขึ้น อาจมีอันตรายถึงชีวิตได้ หรือในคนป่วยถ้าเกิดไปกินของผิดสำแดงขึ้นจะทำให้รักษาไม่หาย การจะลำในบุคคลประเภทต่าง ๆ แบ่งได้ ดังนี้

ก. คนปกติธรรมชาติ โดยที่ไปคนอีสานจะถูกห้ามกินเนื้อวัว โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า วัวเป็นสัตว์ที่มีนุญคุณต่อครอบครัวและสังคมมาก เพราะช่วยในการทำงาน (คนในภาคอีสานจะไม่ใช้วัวในการงาน) นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าน้ำอวัยวะเป็นเนื้อสัตว์มีพิษ การรับประทานเนื้อวัวจะส่งผลให้ทำงานยากไม่เจริญ ปลูกข้าวได้ไม่ง่าย ถ้าหญิงให้นมลูกกิน การรับประทานเนื้อวัวอาจส่งผลกระทบถึงชีวิตได้ (ในปัจจุบันผู้ชายภาคอีสานเริ่มกินเนื้อวัวกันบ้าง แต่เพียงผู้หญิง ตีก รวมทั้งคนเฒ่าคนแก่ยังไม่กล้ากิน เพราะกลัวผิดจะลำ)

การจะลำ² เรื่องการบริโภคอีกข้อหนึ่งคือ การกินเฉพาะกันข้าวอย่างเดียว ถือว่าจะลำ ทุกคนต้องกินข้าวมากกว่ากินกันจึงจะนับว่าดี ข้อนี้สังเกตเห็นได้ชัดว่าคนอีสานส่วนใหญ่กินกันนิดเดียว แต่กินข้าวมาก คำสอนนี้ก็มีที่มาจากการภูมิศาสตร์ของภาคอีสาน ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรม ซึ่งมีผลกระทบถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้คน ซึ่งมีรายได้ต่ำหัวต่ำสุดในประเทศไทย การกินข้าวมากกว่ากินกันจะช่วยประหยัดรายจ่ายได้มาก แต่ผลเสียของคำสอนนี้ทำให้คนอีสานมีปัญหาทางด้านโภชนาการหลายด้าน ทั้งนี้ เพราะขาดแคลน

² คุณอ่องในบรรพต วิรัสสัย “สภาพของสังคมไทย” เอกสารประกอบการบรรยาย ณ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2531

โปรดีน คือกินเนื้อสัตว์น้อย กินอาหารเป็นเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ก็มีคำสอนเรื่องการบริโภค ที่ส่วนทางกับการประยัด คือ ห้ามกินข้าวจนเกลี้ยงชาม จะต้องเหลือติดก้นชามไว้บ้างนิดหน่อย มีคนนั้น จะจะลำเซ่นกัน เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญ จึงมีข้อห้ามที่แสดงถึง การเตรียมการเพื่อความขาดแคลนอันอาจเกิดขึ้นได้เสมอในแต่ละภาคอีสาน ได้แก่ ข้าวเหนียว ในกล่องหรือกระติบ ต้องเหลือติดไว้ไม่ให้ขาด มีคนนั้น จะจะลำ ถ้าข้าวสารขาดบ้านไม่มี เตรียมไว้ ถือว่าจะลำ เป็นต้น

ข. กนปวย ไม่ว่าจะป่วยเป็นโรคอะไร หรือแสดงอาการมากน้อยแค่ไหน ก็ต้องดูอาหารที่ปกติทุกชนิด กินได้แต่ข้าวต้มกับเกลือ หรือปลาแห้ง (ปลาที่คลุกกับเกลือแล้วนำไปตากแห้ง จากนั้นก็นำไปปิ้งหรือย่าง) อาหารที่จะลำก็ต้องเนื้อรู้ว่า เนื้อคaway และเนื้อหมู ถ้าไม่ จำเป็นก็จะไม่กินเนื้อทุกชนิด นอกจากนี้ไป ซึ่งเชื่อว่าเป็นอาหารที่ทำให้เพิ่มอุณหภูมิภายในร่างกายก็กินไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นแบบต้ม ทอด ปิ้ง หรือเจีย ตามปกติจะมีการพิจารณาว่าโรคอะไรจะจะลำกับอาหารแบบไหน จะได้ดูอาหารประเภทนั้น เพื่อบังกันไม่ให้อาหารทຽดลงไปอีก ทั้งนี้ หมอบจะเป็นผู้สั่ง และวินิจฉัยว่า จะลำ อะไรบ้าง ผู้ป่วยจะต้องเชื่อฟังอย่างเคร่งครัด จะกินอาหาร nokหนึ่งจากที่หมอบหรือผู้สั่งแก่สั่งไม่ได้เด็ดขาด

ก. หญิงหลังคลอด นับได้ว่าเป็นพากที่มีข้อห้ามต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการบริโภค และการปฏิบัติตนต่าง ๆ มากที่สุด ทั้งนี้ เพราะมีเป้าหมายในการที่จะบำรุงรักษาร่างกายที่บ่อน้ำ ซึ่งจากการคลอดบุตรให้กลับแข็งแรงเป็นปกติโดยเร็ว เนื่องจากในสมัยก่อนการคลอดบุตร นับว่าเป็นเรื่องยากลำบากและเป็นอันตรายเทียบเท่าการออกศึกสงครามของผู้ชาย อีกประการหนึ่ง การให้ความสำคัญต่อหญิงคลอดบุตรมาก โดยกำหนดข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามมา ก็เพื่อจะบำรุงสมาชิกที่เกิดใหม่ในสังคมให้แข็งแรงเป็นกำลังที่จะช่วยครอบครัวในอนาคต ดังนั้น ข้อห้ามของแม่ลูกอ่อนจึงเป็นเรื่อง “ต้องปฏิบัติให้ได้” มีคนนั้น จะก่ออันตรายถึงลูกด้วย พฤติกรรมเกี่ยวกับการจะดูในหญิงหลังคลอดมีหลายประการดังเช่น

– เมื่อคลอดลูกใหม่ ๆ จะตื่นได้แต่น้ำร้อน ถือว่าน้ำร้อนจะช่วยให้สบายขึ้น ถ้าตื่นน้ำเย็นจะจะลำ

– อาหารที่กินได้ คือ ข้าวกับเกลือเท่านั้น แต่บางครั้งก็อนุญาตให้กินข้าวกับไก่ย่าง ถ้าหากคลอดได้ 2 สปดาห์แล้ว ส่วนอาหารประเภทผักห้ามกินทุกชนิด มีคนนั้น จะจะลำ

– ในระยะให้นมลูกประมาณ 1-2 ปี ซึ่งเรียกว่าแม่ลูกอ่อน จะจะลำอาหารน้อยลง ยกเว้นห้ามกินผักชะอมเด็ดขาด แม้แต่กิ่นของผักชะอมก็ห้ามด้วย นอกจากนี้ อาหารประเภท เนื้อคaway หอยดิน ก็ยังห้ามกิน เพราะเชื่อว่าทำให้น้ำนมผิดปกติเป็นอันตรายต่อลูก และ ตอนเอง สำหรับน้ำเดือนถ้าไม่จำเป็นก็จะไม่เดือนน้ำที่ไม่ได้ต้ม นอกเหนือจากนี้ก็กินได้ปกติ

2. การจะลำกับวิถีชีวิต ข้อห้ามต่าง ๆ อันถือได้ว่าเป็นข้อกำหนดทางสังคม เพื่อวางแผนทางการปฏิบัติด้วยกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปฏิบัติด้วยต่าง ๆ ตลอดจนเกี่ยวโยงไปถึงประเพณีต่าง ๆ นั้น มีอยู่มากหลายประการ สามารถจำแนกออกเป็นเรื่อง ๆ ได้ดังนี้

ก. สามีและภรรยา การจะลำที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมระหว่างสามีและภรรยานี้ เป็นข้อกำหนดที่ออกแบบมาในรูปการยกย่องบุรุษเพศ และส่วนมากเป็นการกำหนดให้ภรรยาควรปฏิบัติด้อย่างไรต่อสามี เป็นการจัดระเบียบภายในครอบครัวที่ขึ้นอยู่กับระบบความเชื่อที่ว่า ผู้ชายเป็นผู้นำและมีอำนาจจัดการเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัวมากกว่าผู้หญิง ยกตัวอย่างเช่น

– ทุกวันพระภรรยาจะต้องทำการ samae เพื่อขอโทษต่อพญากรรมทุกอย่างที่ฝ่ายภรรยาได้กระทำอันเป็นการล่วงเกินต่อสามี ทั้งนี้ เพื่อความเป็นศรีมงคลแก่ตนเอง

– ห้ามภรรยาแตะต้องเส้นผมหรือศีรษะของสามี จะทำให้ภรรยาไม่เจริญก้าวหน้า และถือว่าขาด

– เสื้อผ้าของสามีและภรรยาจะวางเก็บปะปนกันไม่ได้ ต้องเก็บเสื้อผ้าของสามีไว้ในที่สูงกว่า มิฉะนั้นจะขาด

– ภรรยาจะกินข้าวก่อนสามี และนอนก่อนสามีไม่ได้

– ถ้าสามีเดินทางไกล หรือไปล่าสัตว์ ฝ่ายภรรยาอยู่บ้านแล้วแต่ตัวทำผ้าทำผ้มหัดอกไม้และนุ่งชื่นสีแดง ถือว่าขาด

เห็นได้ว่า สถานภาพทางสังคมของสตรีในภาคอีสานมีระดับเป็นรอง หรือเป็นเพียงส่วนประกอบของบุรุษเท่านั้น ลักษณะเช่นนี้มิได้ปรากฏอยู่ในเฉพาะภาคอีสานเท่านั้น แต่กล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ปรากฏในสังคมไทยทั่วไป

ข. หนุ่มสาว ความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มกับสาวที่จะติดต่อพบปะพูดจา กันตลอดจนประسانความสัมพันธ์ออกแบบมาในรูปของความรักนั้น มีข้อกำหนดต่าง ๆ มาก ได้แก่

– การพบปะสนทนากัน เกี่ยวกับเรื่องของชาหยาหนุ่มกับสาวนั้นให้ทำอย่างเปิดเผย แต่ห้ามถูกเนื้อต้องตัวกัน มิฉะนั้น จะผิดผี ทำให้เดือดร้อนและขาด

– ห้ามไม่ให้หนุ่มเดินล่วงล้ำกร้าวภารายไปมาบนเรือนของสาว ให้นั่งพูดจากันให้เป็นที่เป็นทาง แต่มิให้นั่งใกล้กันระยะเอื้อมมือถึง

– ห้ามน้ำให้หนุ่มสาวไปไหนมาไหนคนเดียวในเวลาค่ำคืน และห้ามน้ำให้ไปไหนมาไหนสองต่อสองกันชาหยาหนุ่มไม่ว่ากลางวันและกลางคืน

– ถ้าหญิงไปชุมชนสู่ผู้ชาย หรือมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงาน ถือว่าขาดมาก ต้องมีพิธีแก้ไขใหญ่โต

การจะดำเนินเรื่องนี้ เป็นการจำกัดขอบเขตของผู้หญิงมาก เช่นเดียวกับการจะดำเนินเรื่องที่ว่า สามีภรรยาอย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดนี้ถูกสร้างขึ้นก็เพื่อป้องกันอันตรายของหญิงที่อาจเกิดจากน้ำมือของชายได้อย่างแนบเนียน ทำให้หนุ่มต่างบ้านต่างเมืองที่หวังจะมาล่อสาวกที่ให้ยก ฝ่ายหญิงก็ไม่กล้าที่จะทำอะไรให้ตนผิดจะลำและเสียชื่อ

ค. คุณชาย คนที่ติดด้วยอุบัติเหตุ (คือตายโหง) หรือเจ็บป่วยตายแบบปัจจุบันทันด่วนใน 5-6 วัน ห้ามมิให้นำไปเผาภายในกำหนด 3 ปี มีฉะนั้น จะถือว่าจะลำ เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลเบื้องหลังข้อห้ามนี้ก็เพื่อกีบศพไว้พิสูจน์หลักฐานการตาย ตามประเพณีทั่วไป ถ้าป่วยตายอย่างธรรมดาย กีบศพไว้เพียง 6 วันก็พอได้

เมื่อมีการหามศพออกจากบ้านผู้ตาย ห้ามมิให้คนบ้านใกล้เรือนเคียงหากผ้า มีฉะนั้นจะลำ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ความอับมั่งคลติดต้องเสื้อผ้า นับว่าเป็นข้อห้ามที่ถูกต้องและคลาดทึ้งที่ในสมัยก่อนยังไม่รู้ทฤษฎีการกระจายหรือแพร่เชื้อโรคเลย ซึ่งรวมถึงข้อกำหนดให้ในบ้านผู้ตายต้องเห็นได้จากตุ่มทุกตุ่มให้หมด เสื้อสดต้องปูกลับด้านให้หมด

ประเพณีที่เกี่ยวกับคุณชายนี้ ส่วนใหญ่ยังนิยมจัดกันแบบเดิมเนื่องจากกลัวผิดจะลำ จะทำให้วิญญาณของผู้ตายไม่สงบ รวมทั้งจะมีผลร้ายต่อสุก旱านของคุณชายด้วย ดังนั้น การจะดำเนินเรื่องเกี่ยวกับคุณชายจึงยังมีอิทธิพลสูงมาก

ง. กิจวัตรประจำวัน ข้อห้ามในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องที่ควรปฏิบัติ ถ้าเกิดจะลำ ขึ้นไม่ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่โต เพียงแต่จะถูกผู้ใหญ่ดู และส่งสอนมิให้กระทำอีก กล่าวได้ว่า ข้อห้ามนี้เกี่ยวกับมารยาทของผู้คนมากกว่า จึงไม่เคร่งครัดเท่าการจะลำในเรื่องอื่น ๆ ตัวอย่างของการจะลำเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ได้แก่

- เดินเสียงดัง กินข้าวเสียงดัง พื้นไม้ ตลอดคืน-จะลำ
- จิ้วชี้ควายหันหลังให้ทางด้านขวา-จะลำ
- เอามือตีแมวตีหมา เตะวัวเตะควาย-จะลำ
- นั่งขวางบันได ขาวงประตู-จะลำ
- ขึ้นบันไดข้ามขัน ให้เท้าเข็ดขันบันได-จะลำ
- ปริกษากันไปทางมือให้คนไข้ได้ยิน-จะลำ
- เด็กนั่งสูงกว่าผู้ใหญ่-จะลำ
- นอนหัวหน้าไม่ถูกทิศ นุ่งห่มผ้ากลับทาง-จะลำ
- ตีก้อนเส้า เอาไม้เอามีดเคาะเสาเรือน-จะลำ

จ. ผู้อ้อເວທນທຽກຄາດ ໄດ້ແກ່ ພວກມອເມືອງ ໄມອຊຣມ ໄມອໄສຍຄາສຕໍຣ ໄມອີ້
ຫຮັກປະເທດທີ່ບໍ່ກຽງ ມີມີກຽງ ຄື້ອັ້ນທີ່ສັ່ງສອນວິชาຫີພ ທີ່ໄກ້ກາຕາອາຄມ ກາຣິ່ນກຽງ ຕ້ອນມີ
ຄໍາສູງສູນທີ່ໄກ້ໄວ້ກັບກຽງຈະມີປະພຸດປັບປຸງຕິດໃນທາງເສື່ອມເສີຍ ດັ່ງນັ້ນ ບຸກຄລປະເທດນີ້ຈຶ່ງ
ມີກາຣະສຳທີ່ແຕກຕ່າງໄປເພີ່ພະບຸກຄລຕາມແຕ່ທີ່ຮ່າເຮັຍນາ ເຊັ່ນ ໄມກິນເນື້ອ ໄມດື່ມແດ້ ຕ້ອນກິນ
ຂ້າວກ່ອນຄນອື່ນ ຕ້ອນນິ່ງໜັນຫລັງໃຫ້ຜູ້ຫຼູງ ເປັນຕົ້ນ ໄມອໄສຍຄາສຕໍຣບົງຈຳພວກ ເຊັ່ນ “ໝອດໍາ
ຜື້ພໍາ” ດ້ວຍປະພຸດຕິນີ້ຂອບຂັດຕ່ອກງູ້ເກັນທີ່ຫົວໜ້າຕ່ອນເນື້ອງກັນມາກີຈະກາລຍເປັນ “ຜື້ປອນ” ໄດ້
ຈ່າຍ ທີ່ນີ້ ເປັນໄປຕາມການເຂົ້ອຂອງໝອດໍາໄສຍຄາສຕໍຣເອງ ຂັດະເດີຍກັນຫ້າວບ້ານກີເຂົ້ອເຂັ້ນນັ້ນດ້ວຍ

ດ. ນຸ່ງມີກຣກ ແລະ ອັດລັດ ນອກຈາກກາຣະສຳເກີ່ຍກັນກາຣົໂໂກກທີ່ມີມາກາມ
ອູ່ແລ້ວ ບຸກຄລປະເທດນີ້ຍັງມີຂໍ້ກຳກັນດເກີ່ຍກັນກາປັບປຸງຕິດຮ່ວງຕິດກຣກ ແລະ ອັດລັດ
ດ້ວຍ ໄດ້ແກ່

- ຮ້າມໜູ້ມີກຣກນີ້ອ່ອງຢູ່ບັນບັນໄດ ຄົງເງິນວ່າຈະພລາດຕກລົມມາທີ່ໄໝແທ່ງໄດ
- ຮ້າມໜູ້ມີກຣກພຸດຈາຫັກເຕັກວ່າໄມດີອ່າຍ່ານ້ອຍ່ານ້ ເພຣະອາຈະຈະທີ່ໄໝລູກຕົວເອງ
ໄມດີອ່າຍ່າທີ່ໄປວ່າລູກຄນອື່ນດ້ວຍ
- ຮ້າມໜູ້ມີກຣກໄປງານສພເດັດຈາດ ຂ້ອ້າມນີ້ກ່າວໄວ່ໄດ້ວ່າເປັນການເຂົ້ອຂອງຄນ
ໄທຫຼຸກກາກ ແມ່ແຕ່ຄນໃນເມືອງກີ່ຍືດຄື້ອປັບປຸງຕິກັນ ໂດຍເງິນວ່າວິ່ນຍູ້ງຜູ້ຕາຍອາງທຳຮ້າຍເຕັກທີ່ອູ່
ໃນກ້ອງ
- ຮ້າມໜູ້ມີກຣກດູກາຮ່າສັກຫຼຸກຫຼັງນີ້ ຮວມທັງຕົວເອງກີ່ກ້າມ່າສັກວິດວ່າ
ນີ້ກີ່ມີມາດີກຳກັນດ້ວຍ ຂ້ອ້າມນີ້ກ່າວໄວ່ໄດ້ວ່າເປັນການເຂົ້ອຂອງຄນ
ໄທຫຼຸກກາກ ແມ່ແຕ່ຄນໃນເມືອງກີ່ຍືດຄື້ອປັບປຸງຕິກັນ ໂດຍເງິນວ່າວິ່ນຍູ້ງຜູ້ຕາຍອາງທຳຮ້າຍເຕັກທີ່ອູ່
ໃນກ້ອງ

ຂ້ອ້າມໃນຮູບແບບຂະສຳທີ່ກ່າວມາຢ້າງດັ່ນ ກ່າວໄວ່ໄດ້ວ່າມີທັງພລົດຕື່ແລະພລົດເສີຍ ພລົດຕື່ກີ່ມີ
ການເປັນຮະບັບຂອງສັກຄມ ກາຣທີ່ມີການເຂົ້ອແບບເດີຍກັນ ປັບປຸງແບບເດີຍກັນ ກ່ອໃຫ້ເກີດ
ການສາມັກຄົກົນດ້ວຍ ໃນດັ່ນຈີຕິໃຈບ່ອງຜູ້ປັບປຸງຕິຈະມີການຮູ້ສຶກອນດູນປລອດກັບພຣະໄດ້ຮັບກາ
ຍອມຮັບຈາກສັກຄມ ຕຽກກັນຂ້າມຄ້າໄມ່ປັບປຸງຕິຈາກລູກສັກຄມປັບປຸງຕິໂດຍເຮັມຈາກການໄມ່ຄົນກໍາສາມາຄມ
ດ້ວຍ ຈົນລົງຫັນຮູນແຮງ ຄື້ອ້າມໄລ່ອອກໄປຈາກທົ່ວໂລມຖິ່ນນັ້ນ ຂ້ອ້າມຕ່າງໆ ສົ່ງພລົດໃໝ່ການສັບທອດ
ກູ້ເກັນທີ່ຕ່າງໆ ໃນສັກຄມໂດຍມີຜູ້ປັບປຸງຕິອ່າຍ່າເຕີມໃຈ ນັບໄດ້ວ່າເປັນການຄວນຄົນເອງໃນສັກຄມ
ທາງໜຶ່ງ ຂ້ອ້າມບາງຍ່າງກົດ່ວ່າໄດ້ເກີດການປລອດກັບທາງອ້ອມ ເຊັ່ນ ກາຣກິນດໃຫ້ຫຼູ້ງຫລັງ
ກລອດດື່ມແຕ່ນໍາຕົ້ມ ເປັນການປົ້ນກັນກາຣຕິດເຊື້ອຈາກນີ້ໄດ້ເປັນອ່າຍ່າ ກາຣຫ້າມຕາກຜ້າເມື່ອເວລາ
ຄນ້ານສພຜ່ານບ້ານກີເປັນການປົ້ນກັນກາພແຮງກະຈາຍຂອງໂຮງຈາກສພໄດ້ທາງໜຶ່ງ ມອງໃນແກ່
ເສດຖະກິຈ ຮູບແບບກາຣະສຳສອດຄລົອງກັບຮຽນທາງເສດຖະກິຈຂອງຄນສ່ວນໃຫຍ່ ເຊັ່ນ ກາຣສອນໃຫ້
ປະຫັດໃນການກິນອາຫາຮ ກາຣກິນດໃຫ້ຄນໃນບ້ານຕ້ອນກິນຂ້າວພຽມ ຖ້າ ຜ່າຍປະຫັດກັນ
ຈ້າກ ແຮງນາງ ແລະ ເວລາໄດ້ນາກ ກາຣປຸກຜົງໃຫ້ເຫັນຄຸນຄ່າຂອງເມີລືດຂ້າວທຸກເມີລືດ ເປັນຕົ້ນ

ในด้านผลเสียต่อสังคมนั้น กล่าวคือ ผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อห้ามต่างๆ ได้ จะเกิดความรู้สึกผิด กังวลใจ กลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ถ้าการละเม้นนี้ เป็นเรื่องร้ายแรง ความกังวลใจจะมีสูงมากก่อให้เกิดความตึงเครียด จนกระทั่งเป็นโรคจิต โรคประสาทได้ และผลจากการกดดันทางด้านจิตใจมีผลกระทบติดต่อไปถึงภาระการเงินป่วยทางร่างกายด้วย ซึ่งบางครั้งส่งผลกระทบแรงจนถึงแก่ชีวิต เพราะเหตุแห่งการผิดของ ข้อห้ามของการละเม้นเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคนั้นกล่าวได้ว่า ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยของคนอีกจำนวนมาก เช่น การกำหนดให้หงษ์หลังคลอดกินข้าวกับกันเกลือนั่น ทำให้เกิดภาวะทุพโภชนา- การในหงษ์แม่ลูกอ่อน ซึ่งมีผลกระทบไปถึงบุตรด้วย เนื่องจาก น้ำนมแม่ไม่สมบูรณ์ ข้อห้าม บางข้อนั้นเป็นความเชื่อผิด ๆ ที่ส่งทอดกันมา เช่น เชื่อว่าหงษ์หลังคลอดถ้ากินผักจะ omnivore ตายได้เป็นต้น (เบญญา และคณะ, 2529 หน้า 95-98)

การควบคุมทางสังคมภายนอก

การควบคุมภัยนกอ ก็อ แนวทางที่สามารถของกลุ่มหรือสังคมต้องการให้ปัจเจก-บุคคลปฏิบัติในทิศทางที่กำหนดไว้ และปัจเจกชนต่อต้านการปฏิบัติในแนวทางดังกล่าว กลุ่มพยายามหาทางที่จะหยุดการต่อต้านนี้ โดยการใช้การบังคับใช้เชิงปฏิฐานหรือเชิงบวก (positive sanctions) และการบังคับใช้เชิงนิเสธหรือเชิงลบ (negative sanctions) เพื่อชักนำพฤติกรรมของบุคคลไปสู่รูปแบบที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม

การบังคับใช้ (sanctions) คือ การห้ามวัลและการลงโทษโดยสมาชิกของกลุ่มพยา-
ยามกำหนดกฎข้อบังคับให้กับพฤติกรรมของปัจเจกชน ดังนั้น วิธีการควบคุมภัยนอกห้องหมู่
เกี่ยวข้องกับการใช้การบังคับใช้ประเภทใดประเภทหนึ่ง หากการบังคับใช้ส่งเสริมให้ปัจเจกชน
ทำเช่นนั้นต่อไป เราเรียกว่าเป็นการบังคับใช้เชิงปฏิฐาน เมื่อการบังคับใช้ห้ามกระทำซ้ำ หรือ
ห้ามนิ่มให้กระทำการนั้นอีก เราเรียกว่าการบังคับใช้เชิงนิเสธ การบังคับใช้เชิงปฏิฐานรวม
ถึงสิ่งที่มีค่าทางวัตถุ เช่น เงิน การยกย่องทางสังคม ชื่อเสียง หรือเกียรติศักดิ์ทางสังคม อิทธิพล
และอำนาจทางสังคมที่อาจจะมีได้ การบังคับใช้เชิงนิเสธ รวมถึงการยับยั้งการห้ามวัลดังกล่าว
ห้องหมู่ และการใช้กำลังบังคับ เพื่อข่มขู่ชีวิตของผู้เบี่ยงเบน หรือจำกัดอิสรภาพ

การควบคุมภัยนอกร สามารถนำมาใช้กับคนที่มีสถานภาพเท่าเทียมกันโดยประมาณ เช่น ในกลุ่มเพื่อน และสามารถนำมาใช้กับคนที่มีสถานภาพและอำนาจทางสังคมที่แตกต่าง กัน เช่น ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง หรือครุกับนักเรียน ในสถานการณ์ที่อำนาจไม่เท่าเทียมกัน คือ ในสถานการณ์ที่ความประสงค์ของผู้บังคับบัญชาไม่เห็นอกว่าผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำการ ต่อต้าน เมื่อความสัมพันธ์ทางอำนาจอยู่ที่การใช้การบังคับใช้ทางสังคมของผู้บังคับบัญชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับใช้เชิงนิเสธ โดยใช้การบังคับทางกาย จะก่อให้เกิดความเจ็บปวด มากกว่า รวมทั้งสูญเสียสิ่งของด้วย (Lengermann and Wallace, 1985 : 32)

การบังคับใช้เชิงปฏิฐานและการบังคับใช้เชิงนิเสธ

การบังคับใช้มหาやりปแบบ ซึ่งแตกต่างกันไประหว่างกลุ่มหนึ่งกับกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมหนึ่งกับสังคมหนึ่ง ตัวอย่างในหมู่ผู้ฟังชาวอเมริกัน มักจะปรนนิญและผิวปากอย่างแรงเพื่อแสดงความชั่นชมต่อการแสดงของศิลปิน หรือนักกีฬาที่มีความสามารถสูง แต่การผิวปากในลักษณะเดียวกันนี้ในยุโรป กลับเป็นการแสดงถึงความไม่พอใจอย่างรุนแรง ในขณะที่การไม่แสดงการโต้ตอบอะไรเลย เป็นเรื่องธรรมดานอกเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสั้น สุดการบรรยาย การปรนนิญของนักศึกษาให้ยกที่สุด อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยในยุโรป จำนวนมากจะคาดหวังให้นักศึกษาปรนนิญ หลังจากการบรรยายทุกครั้ง การไม่ปรนนิญดังกล่าวถือเป็นความโกรายของผู้บรรยาย ในสังคมไทยนั้น มักคาดหวังให้ผู้ฟังปรนนิญ โดยเฉพาะกับการพูดในเชิงวิชาการตามสถานที่ต่าง ๆ หรือการแสดงคอนเสิร์ตต่าง ๆ การปรนนิญเป็นส่วนที่มีความหมายมากและเป็นที่ประณญาของผู้แสดงทุกคน

นอกจากการแสดงออกทางพฤติกรรมแล้ว การบังคับใช้ทางสังคมยังปรากฏออกมายในรูปของสัญลักษณ์ ซึ่งขึ้นอยู่ในระบบความหมายของแต่ละวัฒนธรรม ระบบสัญลักษณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งการลงโทษที่มีอิทธิพล เนื่องจากบุคคลต้องการได้รับการนับถือจากคนอื่น และความปรารถนาในด้านชื่อเสียง ทำให้สัญลักษณ์จากปฏิกริยาของคนในสังคมมีอิทธิพลอย่างมาก เมื่อพิจารณาความรู้สึกในเชิงบวก เช่น ผู้ที่ผ่านการได้รับเหรียญทองในการแข่งขัน กีฬาโอลิมปิกหรือผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล ไพรซ์ (Nobel Prize) ส่วนปัจเจกชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจถูกเดิมตามงานพิรุณกับความอ่อนโยนแก่คนทั่วไปในสังคมโดยเดียวหรือสังคมที่ซึ่งไม่มีรู้หนังสือ การตัดออกจากร่วมสมาคมมีค่าเท่ากับคำพิพากษากฎหมายให้ประหารชีวิต

การลงโทษและการให้รางวัลใช้ได้เฉพาะในระดับที่สามารถแน่ใจได้พอสมควรว่าการบังคับใช้เชิงปฏิฐานและการบังคับใช้เชิงนิเสธจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ได้กำหนดไว้อีก ประการหนึ่งคือ ควรจะได้ทราบนักถึงความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการให้รางวัลกับการลงโทษ คือ เมื่อสังคมนำเอาการบังคับใช้เชิงปฏิฐานมาใช้ ก็เป็นการบ่งชี้ว่าการควบคุมทางสังคมประสบผลสำเร็จ คือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้น และได้มีการให้รางวัลตอบแทนหากน้ำการบังคับใช้เชิงนิเสธไม่ใช้กับแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการควบคุมทางสังคม นั่นคือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่สามารถป้องกันได้ ดังนั้น สังคมที่มีการลงโทษคนบ่อบี แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะส่งเสริมให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมนั้นໄร์ผล

การบังคับใช้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การตอบแทนบางอย่างนำมาใช้ในพิธีที่เปิดเผยให้เป็นที่รับรู้แก่คนทั่วไป เช่น การให้เงินรางวัล หรือการประกาศขับไล่ การตอบสนองต่อการกระทำเช่นนั้นเรียกว่า การบังคับใช้

ที่เป็นทางการ (formal sanctions) และต้องอยู่ภายใต้ผู้นำที่มีอำนาจทางสังคมโดยตรงหรือโดยอ้อม อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้ทุกอย่างอาจจะไม่เป็นทางการเสมอไป การตอบสนองต่อพฤติกรรมของบุคคลยังมีอีกมากมาย ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำโดยสมาชิกของกลุ่มซึ่งเกิดขึ้นมาโดยทันทีหรือไม่มีผู้นำที่เป็นทางการ การต้องตอบเช่นนี้เรียกว่า การบังคับใช้ไม่เป็นทางการ การชูชนินทา เป็นการลงโทษไม่เป็นทางการที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง การแสดงความยินดีมักใช้กับบุคคลที่ประพฤติไปในทิศทางที่ควรส่งเสริมหรือสนับสนุน ในกลุ่มเพื่อนวัยรุ่น การเยาะเยี้ยเป็นมาตรการควบคุมเชิงนิเสธไม่เป็นทางการที่มีอำนาจมาก อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตโดยการปิดบังชื่อ และไม่มีความเป็นกันเองในสังคมเมือง จะผลักดันให้อุปนูกหนึ่งของการควบคุมต่างๆ เพราะอยู่นอกเหนือความสนใจของเพื่อนสมาชิก ญาติ และกลุ่มอื่น ๆ

ประเภทของการบังคับใช้

แบบแผนของการบังคับใช้มี 4 ประเภท โดยแยกออกเป็นทางการกับไม่เป็นทางการ เชิงนิเสธและเชิงปฏิฐาน ถึงแม้ว่าการบังคับใช้ที่เป็นทางการดูเหมือนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมากกว่า แต่ที่จริงแล้วการบังคับใช้ที่ไม่เป็นทางการมีผลกระเทศต่อ “ภาพตัวตน” ของบุคคลและพฤติกรรมในอนาคต เพราะการบังคับใช้ไม่เป็นทางการเกิดขึ้นบ่อย และเกิดจากสมาชิกที่บุคคลนับถือและมีความใกล้ชิดกัน

1. การบังคับใช้เชิงปฏิฐานที่ไม่เป็นทางการ (informal positive sanctions) คือ การยิ้ม การลูบหลัง การจับมือกัน การแสดงความยินดี การยอมรับจากกลุ่ม และการกระทำอื่นๆ ที่ปัจเจกชนแสดงออกที่เป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อแสดงความยกย่องหรือชื่นชมเชยพฤติกรรมของคนอื่น ๆ

ประเภทของการบังคับใช้

	ปฏิฐาน (positive)	นิเสธ (negative)
ไม่เป็นทางการ (informal)	การยิ้ม การลูบหลัง การจับมือ และอื่นๆ	หน้านิ่วคึ่งมวัด การหัวเราะเยาะ หรือเย็บหยัน การชูชนินทา การหลอกเลี้ยง การซุบบพพาชันนิยกรรม
ทางการ (formal)	การตัดสินให้รางวัล ใบสุทธิ เงิน หรือรางวัลตอบแทนบุคคลผู้บำเพ็ญประโยชน์ และอื่นๆ	การบังคับใช้ทางกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร กฎหมาย (การจำคุก การประหารชีวิต ฯลฯ)

2. การบังคับใช้เชิงนิสัยที่ไม่เป็นทางการ (informal negative sanctions) เป็นการแสดงออกทันทีทันใดถึงความไม่ชอบไม่พ่อใจหรือความโกรธเคือง เป็นต้นว่า ทำหน้านิ่ว คื้นมาด หรือการซุบซิบในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือการกระทำที่ไม่สุภาพ รวมทั้งการหัวเราะเยาะหรือเย็บหมัน เสียดสีด้วย

3. การบังคับใช้เชิงปฏิฐานที่เป็นทางการ ได้แก่ งานเดี้ยงที่ประจักษ์แก่สาธารณะ พิชิตต่าง ๆ ทางศาสนา ระเบียบแบบแผนหรือพิชิตต่าง ๆ ที่สังคมแสดงการยกย่องชมเชยพฤติกรรมของบุคคลในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งได้มีการวางแผนหรือขัดเตรียมไว้ล่วงหน้าแล้วในสังคมไทย จะรวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ขบวนแห่เวรบูรุษที่สำคัญของชาติ (เช่นทหาร) การพระราชทานปริญญาบัตร หรือแต่งตั้งตำแหน่งต่าง ๆ การเดือนชั้น ระดับ และการประกาศในที่สาธารณะเพื่อแสดงความนับถือหรือความชื่นชม (เช่นการเดี้ยงฉลองให้กับนักกีฬา นักมวยที่ได้รับชัยชนะ)

4. การบังคับใช้เชิงนิสัยที่เป็นทางการ กือ การกระทำที่แสดงความไม่พ่อใจ พฤติกรรมของบุคคลที่ได้กำหนดเป็นแบบแผนไว้แล้ว หรือการลงโทษผู้ฝ่าฝืนแบบแผนของสังคมที่กำหนดไว้ การบังคับใช้เชิงนิสัยที่เป็นทางการ ได้แก่ การขับไล่ การไล่ออก การปรับ การจำคุก เป็นต้น ส่วนเหล่านี้เกิดจากการตัดสินใจของบุคคล เช่น ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ ตำรวจ หรือองค์กรที่มีอำนาจอันชอบธรรม และมักจะใช้การบังคับทั้งในองค์กรรัฐบาลและองค์กรเอกชน อันที่จริงไทยเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบังคับใช้ของกฎหมาย กฎหมายจะศักดิ์สิทธิ์ หรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับการบังคับใช้เหมือนกันว่าจะมีลักษณะเหมาะสมสมแก่การกระทำเพียงไร จะทำให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวหรือรู้สำนึกในความผิดนั้นเพียงใดหรือไม่ ทั้งนี้ ควรต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ การบังคับใช้นั้นอาจจะไม่ใช่เป็นการลงโทษในทางอาญา เช่น ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ หรือรับทรัพย์สิน แต่อาจจะเป็นการลงโทษในทางแพ่ง เช่น การให้ชดใช้ค่าเสียหายหรือการบังคับให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่กฎหมายยอมรับบังคับให้ หรืออาจจะเป็นสภาพบังคับอย่างอื่น ๆ ตามที่กฎหมายจะได้กำหนดไว้ตามความเหมาะสมแก่กรณี (ศรีราชา, 2528 : หน้า 8-9)

บทสรุป

สังคมวางแผนทางให้สามารถของสังคมปฏิบัติตามค่านิยมและบรรทัดฐานของกลุ่ม หรือสังคมโดยอาศัยกระบวนการควบคุมทางสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท กือ กลไกการควบคุมทางสังคมภายในและกลไกการควบคุมทางสังคมภายนอก

กลไกการควบคุมทางสังคมภายใน คือการที่บุคคลยอมรับเอารหัสดูฐานและคำนิยมของกลุ่มเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลและปรารถนาที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานดังกล่าว ทำให้มีผลต่อการควบคุมตนเอง กระบวนการนี้เป็นผลมาจากการกระบวนการจัดเกลາทางสังคม

การ “ขะลำ” ซึ่งเป็นข้อห้ามของคนในภาคอีสาน ก็จัดเป็นการควบคุมทางสังคมภายในอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคล

หากกระบวนการจัดเกลາทางสังคมไม่สัมฤทธิ์ผล บุคคลก็อาจไม่รับเอารหัสดูฐานของสังคมทั้งหมดเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางบุคลิกภาพ หรือบรรทัดฐานที่รับไปนั้น มีลักษณะอ่อนแอก จึงไม่มีผลต่อการควบคุม และทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน สังคมจึงต้องอาศัยการควบคุมทางสังคมภายนอกมาต่อต้านกับพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม

กลไกการควบคุมทางสังคมภายนอก คือ แนวทางที่สามารถของกลุ่มหรือสังคม ต้องการให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติในแนวทางที่กำหนดไว้ และปัจเจกชนต่อต้านการปฏิบัติในแนวทางดังกล่าว กลุ่มจึงหาทางหยุดการต่อต้าน โดยการใช้บังคับใช้เชิงปฏิฐานหรือเชิงบวก และการบังคับใช้เชิงนิเสธหรือเชิงลบ เพื่อชักจูงพฤติกรรมของบุคคลไปสู่รูปแบบที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานและคำนิยมของสังคม

ตัวอย่างคำตามบทที่ 6

1. การควบคุมทางสังคมภายในกืออะไร
การควบคุมทางสังคมภายในออกกืออะไร
การควบคุมทางสังคมภายในและการควบคุมทางสังคมภายนอกแตกต่างกันอย่างไร
2. การควบคุมทางสังคมภายในเกิดขึ้นได้อย่างไร
3. การ “จะดำเนินการ” กืออะไร เกี่ยวกับการควบคุมของอย่างไร ยกตัวอย่างการจะดำเนินการ 1 ประเภท
4. การ “จะดำเนินการ” มีข้อดีข้อเสียอย่างไรให้อธิบาย โดยยกตัวอย่างการจะดำเนินเรื่องใดเรื่องหนึ่งประกอบ
5. การควบคุมทางสังคมภายนอกมีอะไรบ้าง
6. การควบคุมทางสังคมภายนอก มีความสำคัญในสังคมสมัยใหม่ เพราะเหตุใด